

რეგიონული კონფლიქტების გაპოვნა ევროინტეგრაცი- ულ პროცესებში

ქეთევან ღარიბაშვილი

სტუ დოქტორანტი

თავისი გეოპოლიტიკური პოზიციის მნიშვნელობისა და სტრატეგიული ეკონომიკური მდებარეობის გამო კავკასია ანტი-კური ხანიდან მოყოლებული ყოველთვის იქცევდა მსოფლიოს დიდ სახელმწიფოთა ყურადღებას.

კავკასიელ ერებს ყოველთვის ჰქონდათ საკუთარი ეროვნული ინტერესები, რომლებიც განაპირობებდნენ მათ დამოკიდებულებას როგორც ერთმანეთისადმი, აგრეთვე რეგიონით დაინტერესებული დიდი სახელმწიფოების მიმართ. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს გააჩნდა ავანგარდული როლი კავკასიის რეგიონული პოლიტიკის განსაზღვრის საკითხში.

ისტორიის განმავლობაში, მშვიდობიანი ყოფა იშვიათ მოვლენას წარმოადგენდა სამხრეთ კავკასიის რეგიონში, რაც უმთავრესად განპირობებული იყო გარეშე მტრების ხშირი შემოჭრებით რეგიონის რომელიმე სახელმწიფოში. ამასთან, სამივე სახელმწიფოში ადგილი ქონდა შიდა პოლიტიკურ დაპირისპირებებს, რომლებიც ზოგიერთ შემთხვევაში სამოქალაქო დაპირისპირებებით მთავრდებოდა. გარკვეულ წილად მეზობელ სახელმწიფოებს ნაცვლად იმისა, რომ ეზრუნათ ერთიანი რეგიონალური მდგომარეობების ჩამოყალიბებისთვის, ერთმანეთშიც უხდებოდათ ხანგრძლივი და მტკივნეული მოლაპარაკებების წარმოება ამა თუ იმ საკითხთან დაკავშირებით კომპრომისული გადაწყვეტილებების მისაღწევად. თუმცა, იმის პოტენციალი, რომ სამხრეთ კავკასია ჩამოყალიბდეს მსოფლიოს ერთ-ერთ განვითარებულ რეგიონად, საკმაოდ მაღალია.

ინტეგრაცია - მსოფლიო ეკონომიკის განვითარების თანამედროვე ეტაპის მთავარი თავისებურებაა. XX საუკუნის ბოლოს ინტეგრაციულ დაჯგუფებაში მონაწილე ქვეყნებისათვის ინტეგრა-

ცია იქცა რეგიონული ეკონომიკის დაჩქარებული განვითარებისა და მსოფლიო ბაზარზე კონკურენტუნარიანობის ამაღლების მძლავრ ინსტრუმენტად.

ინტეგრაციის პროცესის შემაფერხებელი ფაქტორია როგორც შიდა, ასევე გარე კონფლიქტები, რადგან საქართველოს ევროკავშირი ერთიანი კავკასიის ფარგლებში განიხილავს და დასავლეთში სრულფასოვანი ინტეგრაცია ამ კონფლიქტების მოგვარების გარეშე წარმოუდგენელია.

გლობალიზაციისა და ინტეგრაციის პირობებში ჯერ კიდევ შეიმჩნევა გეოპოლიტიკური ფაქტორების მნიშვნელობა და გავლენა ქვეყნების განვითარებაზე. ამ თვალსაზრისით, საქართველო და მთლიანად კავკასია ურთულეს და უმნიშვნელოვანეს გეოგრაფიულ არიალშია მოქცეული.

გარდა ევროპული ინტეგრაციის მდორედ, მაგრამ სტაბილურად მიმდინარე პროცესებისა, არსებობს გეოპოლიტიკური ინტერესის დამატებითი ინერციული იმპულსიც, რომელიც ევროპას უბიძგებს საქართველოსთან დაახლოებას და ეს იმპულსი შეიძლება კიდევ უფრო გაძლიერდეს საერთაშორისო ვითარების დაძაბვის შემთხვევაში. ამ ფაქტორების თანხვედრის ფონზე საქართველოს ინტეგრაცია ევროატლანტიკურ ალიანსში და ევროპის კავშირში გარდაუვალ აუცილებლობად გვევლინება.

ევროკავშირი 21-ე საუკუნის დასაწყისში მსოფლიოში ყველაზე განვითარებული ინტეგრაციული რეგიონია თავისი სავაჭრო-ეკონომიკური და პოლიტიკური პოტენციალით. საქართველოს ეროვნული და სავაჭრო ეკონომიკური ინტერესები ქვეყანას ევროპული ინტეგრაციისაკენ უბიძგებს. საერთაშორისო ბიზნესის გლობალიზაციის პირობებში სტრატეგიული თვალსაზრისით საქართველოსათვის უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს ევროკავშირთან სავაჭრო-ეკონომიკური და საფინანსო ტექნიკური ურთიერთობების შემდგომ გაღრმავებას, უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას, რაც ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების, ექსპორტის გაზრდისა და მსოფლიო ეკონომიკაში ინტეგრირების ერთ-ერთი მთავარი პირობაა, ასე, რომ საქართველოს ერთ-ერთი ძირითადი მიმართულება ევროკავშირის ქვეყნებთან სავაჭრო-ეკონომიკური

ურთიერთობების გაზრდა და ევროკავშირის ქვეყნებიდან ინვესტიციების მოზიდვა.

საქართველო-ევროკავშირის ურთიერთობას საფუძველი 1991 წლიდან ჩაეყარა, როდესაც საქართველოში დაიწყო “ტასისის” პროგრამების განხორციელება. მხარეებს შორის სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობების ძირითად სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს “პარტნიოროებისა და თანამშრომლობის შესახებ შეთანხმება”.

საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვებისთანავე ევროკავშირმა მხარი დაუჭირა ჩვენი ქვეყნის საბაზრო ეკონომიკის გზასა და დემოკრატიის განვითარებას.¹

ევროკავშირთან თანამშრომლობის პროცესი ხელს უწყობს საქართველოს ჩამოყალიბებას ევროპული ტიპის დემოკრატიულ ქვეყნად და მის ეტაპობრივ ინტეგრაციას საერთო ევროპულ სივრცეში, რაც აუცილებელი პირობაა ქვეყნის მშვიდობიანი განვითარებისათვის. ევროპული ინტეგრაციის თვალსაზრისით, მოცემულ პერიოდში, ქვეყნის პრიორიტეტია ევროკავშირთან პოლიტიკური ურთიერთობების გაღრმავება და პოლიტიკური დიალოგის შემდგომი გაძლიერება.

როგორც ბოლო ათწლეულის ისტორიული პროცესი გვიჩვენებს ევროკავშირის დაინტერესება კავკასიის რეგიონით, ჯერ კიდევ, მნიშვნელოვანწილად, გეოპოლიტიკური ხედვის ინერციით არის ნაკარნახევი. გეოპოლიტიკური თვალსაზრისით კავკასია წარმოადგენს ერთადერთ ნიშანს აზიისკენ უმოკლესი სავაჭრო მარშრუტის გახსნისათვის. ამიტომ დემოკრატიული პროცესებისა და ეკონომიკური რეფორმების ხელშეწყობა ისევე, როგორც საერთაშორისო ვაჭრობის წესების დამკვიდრება ამ რეგიონში მნიშვნელოვანი ამოცანაა.

2008 წლის აგვისტოში, რუსეთ-საქართველოს კონფლიქტი იყო დაძაბულობის კიდევ უფრო გამძაფრება, რომელიც წლების მანძილზე განვითარდა კავკასიაში. დღეისათვის საქართველოს ტერიტორიის 20% ოკუპირებულია, ხოლო ნახევარ მილიონზე მეტი ადამიანი იქცა იძულებით გადაადგილებულ პირად.

1 რამაზ ფუტყარაძე, თბილისი, 2010წ.

მეორე კონფლიქტი, რომელიც უშუალოდ რეგიონის ორ სახელმწიფოს უკავშირდება, განვითარდა XX საუკუნის ბოლოს. სომხურ-აზერბაიჯანული ომი, მთიანი ყარაბაღის ირგვლივ ერთ-ერთი ყველაზე ხანგრძლივი და ძნელად გადასაჭრელი კონფლიქტი აღმოჩნდა, ყოფილ საბჭოთა კავშირში. მწვავე პოლიტიკური კრიზისი გადაიზარდა სამხედრო დაპირისპირებაში, რომელიც 1994 წელს შეჩერდა, ცეცხლის შეწყვეტისა და სამხედრო მოქმედებების განუახლებლობის შეთანხმებით.

რეგიონში დღეისთვის არსებული ვითარების ანალიზისას ნათლად ჩანს, რომ სამივე სახელმწიფოს უმთავრეს მიზანს წარმოადგენს არსებული კონფლიქტების მოგვარების საკითხი. აქედან გამომდინარე მოვლენათა იმგვარად განვითარების შემთხვევაში, როდესაც ოკუპირებული ტერიტორიები დაუბრუნდება თავის იურისდიქციას, თანაც იმ ფორმით, რომ ყველა მხარე კმაყოფილი იქნება სამომავლოდ შექმნილი მდგომარეობით, სამივე სახელმწიფო უფრო მეტ დროს დაუთმობს ინტეგრაციის პროცესს.

შედეგის მიღწევის ერთ-ერთ გზად შესაძლოა განვიხილოთ სამივე ქვეყნისთვის ერთიანი ეკონომიკური ინტერესების ჩამოყალიბების მიმართულება. ამ შემთხვევაში იგულისხმება ის გარემოება, რომ როგორც სომხეთი, ასევე დროებით ოკუპაციის ქვეშ მყოფი ტერიტორიული ერთეულები გარკვეულ წილად გარიყულნი არიან რეგიონში მიმდინარე მასშტაბური პროექტებიდან. ამდენად მათი ჩართვა ამგვარი პროექტების რეალიზაციის პროცესში, სავარაუდოდ გახდება კონფლიქტების მოგვარების თვალსაზრისით უმნიშვნელოვანესი წინ გადადგმული ნაბიჯი.

ქვეყნები, რომლებიც აქტიურად მონაწილეობენ პოლიტიკის და კავშირების განსაზღვრაზე რეგიონში უამრავია, მაგრამ მათი დაყოფა ოთხ ბლოკად შეიძლება: აშშ, ევროკავშირი, თურქეთი და რუსეთის ფედერაცია. დღეს რეგიონული განვითარება უკიდურესად დინამიურია და მიუხედავად შიდა პრობლემებისა ძლიერი ეკონომიკური ზრდა ახასიათებს.

რეგიონში არსებული თურქული პოლიტიკა - შედარებით ახალი მოვლენაა, მაგრამ ის ძალიან ეფექტიანი და დინამიკურია. იგი ეფუძნება საქართველოსთან მტკიცე ეკონომიკურ და პოლიტიკურ

ურთიერთობებს და ამგვარად ზონისთვის სტაბილურ მხარდაჭერას უზრუნველყოფს. გარდა ამისა თურქეთს გააჩნია მეორე ძალიან მნიშვნელოვანი მხარდაჭერა რეგიონში თავისი ეთნიკური და ლინგვისტური ნათესაობის გამო, აზერბაიჯანთან. ეს ორი ქვეყანა ძალიან აქტიურად თანამშრომლობს. საპირისპიროდ თურქეთ-სომხეთის ურთიერთობები ყარაბაღის ომის შემდეგ გაყინულია. აზერბაიჯანისთვის თურქეთი უსაფრთხოების გარანტიაა სომხეთთან არსებული პრობლემების ფონზე, რომელიც თავის მხრივ კრემლის მოკავშირეა. საქართველოსთვის თურქეთთან თანამშრომლობა შეიძლება ძალიან სასარგებლო აღმოჩნდეს, რადგან ანკარა ნატოს ძალიან გავლენიანი წევრია, რომელსაც შეუძლიათ თბილისის ზოგიერთი ამბიციის განხორციელებაში დაეხმაროს.

აღმოსავლეთ-ევროპის ქვეყნებს და ევროკავშირს შორის თანამშრომლობის სპეციალური ფორმატი არსებობს. ის კავკასიის ქვეყნებსაც მოიცავს. მისი სახელწოდებაა „თანამშრომლობის აღმოსავლური პროგრამა“, აქვს იურიდიული ბაზა, რომელიც ითვალისწინებს თანდათანობითი თანამშრომლობისა და ინტეგრაციის პროექტების ამოქმედებას და მათ დამკვიდრებას.

სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში, განსაკუთრებით საქართველოში პოპულარულია ევროპული ინსტიტუტებისაკენ დამოუკიდებლად სწრაფვა. თუმცა გეოგრაფიულმა, პოლიტიკურმა და ეკონომიკურმა მიზეზებმა ამ ინტეგრაციის პერსპექტივა შეიძლება გაადავადოს. ხოლო თუ კი სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში პერიოდულად სისხლისმღვრელი ომები მოხდება, მაშინ ეს პერსპექტივა კიდევ უფრო შორეული გახდება. ასეთ პირობებში რეგიონული ინტეგრაციის პროექტი გაცილებით რეალისტურად გამოიყურება, თუმცა პრაქტიკულად ძნელად განსახორციელებლად.

ინტეგრაცია, სამხრეთ კავკასიის რეგიონში მშვიდობის დამყარებისა და მისი განვითარების მიზნით, ბუნებრივია თავისთავად ვერ გადაწყვეტს რეგიონის ყველა პრობლემას. მიუხედავად ამისა, ევროპული ინტეგრაციის პროექტის წარმატებული მაგალითი არსებობს და შეიძლება მისაბადიც იყოს. ყველა დაინტერესებულ მხარეს ესმის, რომ უფრო გამჭვირვალე საზღვრები და საქონლის გადაადგილებისა და მომსახურებისას ბარიერების მოხ-

სნა სარგებელს მოუტანს როგორც სამხრეთ კავკასიის ყველა ქვეყანას ცალ-ცალკე, ისე მთლიანად რეგიონს. გარდა ეკონომიკური სარგებლისა და სამშვიდობო პოტენციალისა, თავად რეგიონიც უფრო გამოსადეგი გახდება ევროპულ სტრუქტურებში ინტეგრაციისთვის.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. რ. ფუტყარაძე - „საქართველო-ევროკავშირის სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობები: პრობლემები და პერსპექტივები“; თბ.2010 წ
2. საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს ვებ-გვერდი www.mfa.gov.ge.
3. www.representation.ge